

Konserwacja dzieł sztuki
Sandra Benedyk-Dyl
ul. Marii Spanily 14 a
38-500 Bykowce
konserwator malarstwa i rzeźby polichromowanej
dyplom nr 1400/123768/2009, UMK Toruń
tel.501553171
NIP: 6871616121

Bykowce, 20.12.2024 r.

Parafia Rzymskokatolicka
p.w. Św. Jana Chrzciciela i Św. Marcina Bpa
Łowce 100, 37-554 Łowce
Ks. Proboszcz Krzysztof Rzepka

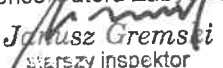
PROGRAM PRAC KONSERWATORSKICH I RESTAURATORSKICH
ELEMENTÓW WYPOSAŻENIA WNĘTRZA
KOŚCIOŁA P.W. ŚW. JANA CHRZCICIELA I ŚW. MARCINA BPA
W ŁOWCACH

- Ołtarz główny Matki Bożej z Dzieciątkiem
- Ołtarz boczny św. Józefa
- Ołtarz boczny Najświętszego Serca Pana Jezusa
- Ołtarz przyfilarowy Anioła Stróża
- Ołtarz przyfilarowy Św. Teresy z Lisieux

Autor programu prac: Sandra Benedyk-Dyl

KONSERWACJA DZIEŁ SZTUKI
mgr Sandra Benedyk-Dyl
tel. 501 553 171
NIP 6871616121 REGON 180591501
s.benedyk@interia.pl

Autor fotografii: Michał Makulski

Z upoważnienia
Podkarpackiego Wojewódzkiego
Konservatora Zabytków

Janusz Gremse
starszy inspektor

Chronione prawem autorskim
Bykowce 2024

WOJEWÓDZKI
URZĄD OCHRONY ZABYTEKÓW
z/s w Przemyśle
UZGODNIONO

DNIA 10.01.2025 r.
decyzja Nr 1/2025
IRN-15144.31.2024.2025.MO

Podkarpacki Wojewódzki
Konservator Zabytków

mgr inż. arch. Adam Sapeta

I. IDENTYFIKACJA ZABYTKU

1.1 Ołtarz Matki Bożej z Dzieciątkiem

RODZAJ Ołtarz główny wolnostojący, drewniany, polichromowany i złocony/srebrzony

TEMAT Ołtarz w stylu eklektycznym jednoosiowy, pięciopoziomowy. Podstawa ołtarza murowana, osłonięta od lica antependium z płaskorzeźbionym przedstawieniem Ostatniej Wieczerzy w prostej ramie. Po bokach struktura w formie schodkowo ułożonych pilastrów, ozdobionych płycinami. Na podstawie ułożona wysoka predella złożona z dwóch pięter pilastrów ułożonych schodkowo w formie zwielokrotnionych postumentów, również ozdobionych płycinami. W centrum tabernakulum z tronem eucharystycznym, zwieńczone parą klęczących aniołów w długich szatach. Na mensie dwa bliźniacze relikwiarze w formie ażurowej ramy wokół relikwii, posadowionej na nieregularnym postumencie. W centrum retabulum widnieje obraz Matki Bożej z Dzieciątkiem w srebrnych i złotych aplikacjach, wprawiony w szeroką stopniowaną profilowaną ramę zwieńczoną prostokątnie. Nad nim na osi rzeźbiony kartusz z emblematem Maryjnym. Boki obrazu flankowane są przez stopniowane na zewnątrz monumentalne kolumny i pilastry z korynckimi kapitelami. Retabulum zwieńczone szerokim bogato zdobionym i profilowanym gzymsem w formie antycznego belkowania. Zwieńczenie ołtarza stanowi jednoosiowa nastawa z obrazem Św. Marcina Bpa, oprawionego w aplikację, w profilowanej ramie zwieńczonej łukiem odcinkowym. Po bokach obrazu widnieją pilastry i monumentalne spływy wolutowe, na których końcach ustawione są rzeźby klęczących aniołów, z rękami złożonymi do modlitwy. Nastawa zwieńczona szerokim i profilowanym gzymsem, który zaakcentowany jest na osi nad obrazem płaskorzeźbionym detalem roślinnym i bawolimi rogami. Powyżej zwieńczenie ołtarza z przerywanym odcinkowym gzymsem po bokach, na którym siedzą dwa putta. W centrum na osi płycina z rzeźbą gołębicy na promienistej glorii, a powyżej krzyż.

TECHNIKA ORYGINAŁU Struktura drewniana, polichromowana brązową kryjącą farbą, płyciny malowane kryjącą czerwoną farbą. Obrazy olejne na płótnie, przemalowane wtórnie. Rzeźby polichromowane, złocone i srebrzone również pokryte wtórnymi warstwami dekoracyjnymi. Detale snycerskie złocone, srebrzone i laserowane na czerwono w nieszlachetnych technikach.

DATOWANIE II poł. XVIII wieku, z elementami z XIX i XX wieku

AUTOR nieznany

SYGNATURA/ INSKRYPCJE brak

WYMIARY wys. 6 m x szer. 3,8 m x gł., 1,2 m

1.2 Ołtarz św. Józefa

TYTUŁ Ołtarz boczny, polichromowany i złocony/srebrzony

RODZAJ Ołtarz w stylu eklektycznym jednoosiowy, trzypoziomowy. Podstawa ołtarza murowana, wysunięta mocno do przodu, osłonięta od lica antependium z jednolitą monumentalną płyciną w prostej ramie. Po bokach okładziny z podwójnymi płycinami z detalami roślinno - geometrycznymi. Na mensie ustawione tabernakulum

z płaskorzeźbionymi symbolami eucharystycznymi na drzewiczkach i dachem półkolistym krytym dachówką karpiówką. Retabulum jednolite z niedużą predellą, w centrum na osi obraz Świętej Rodziny w zasuwie, zwieńczony łukiem nadwieszonym. W centralnej niszy zamkniętej półkoliście, widnieje rzeźba Józefa z Dzieciątkiem Jezus. Powyżej płaskorzeźbiony monogram Maryjny w promienistej glorii. Boki retabulum zdobią pojedyncze kolumny podpierające niewielkie belkowanie z przerywanym naczółkiem zwieńczenia. Za nimi po bokach uszaki. W zwieńczeniu na osi widnieje płycina z obrazem Św. Mikołaja w stylizowanej ramie z detalem roślinno - geometrycznym.

TECHNIKA ORYGINAŁU Struktura drewniana, malowana laserunkowo lakierobejcą, płyciny malowane kryjaco w kolorze czerwonym. Detale snycerskie złożone, srebrzone w nieszlachetnych technikach. Obrazy olejne na płótnie, przemalowane wtórnie. Rzeźby polichromowane, złożone i srebrzone również pokryte wtórnymi warstwami dekoracyjnymi.

DATOWANIE I dekada XX wieku

AUTOR nieznany

SYGNATURA/ INSKRYPCJE brak

WYMIARY wys. 4,2 m x szer. 2,2 m x gł. 1,3 m

1.3 Ołtarz Najświętszego Serca Pana Jezusa

TYTUŁ Ołtarz boczny, polichromowany i złożony/srebrzony

RODZAJ Ołtarz w stylu eklektycznym jednoosiowy, trzypoziomowy. Podstawa ołtarza murowana, wysunięta mocno do przodu, osłonięta od lica antependium z jednolitą monumentalną płyciną w prostej ramie, z dwoma niewielkimi płaskorzeźbionymi detalami w górnych narożnikach. Po bokach okładziny z płycinami i pilastrami. Na podwyższonym cokole predelli ustawione tabernakulum z płaskorzeźbionymi symbolami eucharystycznymi na drzewiczkach, flankowane po bokach kolumnienkami. Retabulum jednolite z niedużą predellą, w centrum na osi obraz Św. Jana Chrzciciela w zasuwie, zwieńczony łukiem nadwieszonym. W centralnej niszy retabulum zamkniętej półkoliście, widnieje obraz Najświętszego Serca Pana Jezusa. Powyżej na osi płaskorzeźbiony monogram IHS w obłokach i promienistej glorii. Boki retabulum zdobią pojedyncze kolumny podpierające niewielkie belkowanie z przerywanym naczółkiem zwieńczenia. Za nimi po bokach uszaki. W zwieńczeniu na osi widnieje płycina z obrazem w kształcie owalu z namalowanym przedstawieniem Jezusa Dobrego Pasterza z owieczkami w stylizowanej ramie z motywem wici winogronowej.

TECHNIKA ORYGINAŁU Struktura drewniana, polichromowana w całości przemalowana wtórnie w technikach nieszlachetnych, kryjącymi farbami brązową i czerwoną w płycinach. Obrazy olejne na płótnie, przemalowane wtórnie. Detale snycerskie złożone i srebrzone również pokryte wtórnymi nieszlachetnymi warstwami pozłotniczymi.

DATOWANIE XVIII wiek, I dekada XX wieku

AUTOR nieznany

SYGNATURA/ INSKRYPCJE brak

WYMIARY wys. 4,2 m x szer. 2,2 m x gł. 1,3 m

1.4 Ołtarz Anioła Stróża

TYTUŁ Ołtarz bliźniaczy przyfilarowy, polichromowany i złożony/srebrzony

RODZAJ Ołtarz w stylu barokowym, jednoosiowy, trzypoziomowy. Podstawa skrzyniowa drewniana w formie wypukłego u góry brzuśca, zwężającego się ku dołowi. Z tyłu podstawy pilastry. Powyżej retabulum jednolite z predellą. W centralnym polu obraz z wizerunkiem Anioła Stróża, przeprowadzającego dziecko przez kładkę, wprawiony w prostokątną profilowaną ramę. Po bokach widnieją ukośnie ustawione pilastry oraz kolumny spiralnie skręcone, które podpierają belkowanie i półkoliście wyprofilowany gzyms. Zwieńczenie w formie naczółka z podciętymi bokami w formie wolut. W polu płaskorzeźbiony hierogram IHS w obłokach i promienistej glorii. Po bokach na asymetrycznych konsolkach widnieją dwie rzeźby putt.

TECHNIKA ORYGINAŁU Struktura drewniana, polichromowana w całości przemalowana wtórnie w technikach nieszlachetnych, matową kryjącą brązową farbą. Obrazy olejne na płótnie, przemalowane wtórnie. Rzeźby i detale snycerskie polichromowane, złożone i srebrzone również pokryte wtórnymi warstwami malarskimi i pozłotą w nieszlachetnych technikach.

DATOWANIE struktura XVIII wiek, obraz XIX wiek

AUTOR nieznany

SYGNATURA/ INSKRYPCJE brak

WYMIARY wys. 3,5 m x szer. 2,0 m x gł. 1,0 m

1.5 Ołtarz Św. Teresy z Lisieux

TYTUŁ Ołtarz bliźniaczy przyfilarowy, polichromowany i złożony/srebrzony

RODZAJ Ołtarz w stylu barokowym, jednoosiowy, trzypoziomowy. Podstawa skrzyniowa drewniana w formie wypukłego u góry brzuśca, zwężającego się ku dołowi. Z tyłu podstawy pilastry. Powyżej retabulum jednolite z predellą. W centralnym polu obraz z wizerunkiem Św. Teresy z Lisieux, trzymającej krucyfik i różę, wprawiony w prostokątną profilowaną zdobioną ornamentem ramę. Po bokach widnieją ukośnie ustawione pilastry oraz kolumny spiralnie skręcone, które podpierają belkowanie i półkoliście wyprofilowany gzyms. Zwieńczenie w formie naczółka z podciętymi bokami w formie wolut. W polu płaskorzeźbiony monogram Maryjny w obłokach i promienistej glorii. Po bokach na asymetrycznych konsolkach widnieją dwa rzeźbione uskrzydłone putta. Górę naczółka wieńczy detal asymetryczny z motywem muszli.

TECHNIKA ORYGINAŁU Struktura drewniana, polichromowana laserunkowo bejcą i lakierem lub lakierobejcą. Obraz olejny na płótnie, przemalowany wtórnie. Rzeźby i detale snycerskie polichromowane, złożone i srebrzone również pokryte wtórnymi warstwami malarskimi i pozłotą w nieszlachetnych technikach.

DATOWANIE XIX wiek

AUTOR nieznany

SYGNATURA/ INSKRYPCJE brak

WYMIARY wys. 3,5 m x szer. 2,0 m x gł. 1,0 m

LOKALIZACJA Łowce 100, 37-554 Łowce, wewnątrz kościoła parafialnego p.w. Św. Jana Chrzciciela i Św. Marcina Bpa w Łowcach. Ołtarz główny ustawiony w prezbiterium, boczne na czołach naw bocznych wschodniej i zachodniej, przyfilarowe - przy filarach, w drugim przęśle naw bocznych

WŁAŚCICIEL Parafia Rzymskokatolicka p.w. Św. Jana Chrzciciela i Św. Marcina Bpa w Łowcach

NR REJESTRU ZABYTKÓW B - 1095 z dnia 11.06.2024

II. CEL I ZAKRES PRAC

Celem zadania jest zabezpieczenie, zachowanie i utrwalenie materialnego dziedzictwa kulturowego, jakim jest cenne i znamienne dla regionu podkarpacia wyposażenie kościoła katolickiego p.w. p.w. Św. Jana Chrzciciela i Św. Marcina Bpa w Łowcach. Realizacja celu możliwa jest poprzez kompleksową konserwację i restaurację pierwotnych zabytkowych substancji i udostępnienie cechujących się wartością historyczną i artystyczną elementów wyposażenia wnętrza świątyni na cele publiczne.

Przedmiotem prac, planowanych do wykonania w 2025 roku jest kompleksowa konserwacja i restauracja pięciu ołtarzy (główny, dwa boczne i dwa przyfilarowe), stanowiących wyposażenie wnętrza kościoła w Łowcach. Prace konserwatorsko - restauratorskie mają na celu zachowanie substancji zabytkowej, przywrócenie pierwotnych wartości estetycznych i artystycznych, które zostały utracone w wyniku uprzednich remontów, prowadzonych w XX wieku. Zabiegi konserwatorskie mają za zadanie odsłonięcie pierwotnych dekoracji spod wtórnych nawarstwień, oczyszczenie, zahamowanie dalszych procesów degradacji, wzmocnienie i ustabilizowanie drewnianego i płóciennego podłoża oraz wszystkich warstw polichromii, złocen i srebrzeń. Natomiast zabiegi restauratorskie, obejmujące uzupełnianie ubytków i ewentualne rekonstrukcje, a także scalenie estetyczne różnych części składowych obiektów, prowadzone z poszanowaniem dla oryginalnej materii, mają na celu przywrócenie elementom wystroju wnętrza pierwotnych wartości: historycznej, artystycznej i estetycznej oraz ekspozycyjnej i użytkowej.

Zakres prac obejmuje:

Drewniane elementy struktury ołtarza, wystrój rzeźbiarski i snycerski: demontaż, usunięcie warstw wtórnych zapraw, polichromii i złocen. Oczyszczenie lic i odwroci. Wykonanie dezynfekcji i dezynsekcji. Impregnacja wzmacniająca. Naprawy stolarskie, prostowanie wypaczeń, klejenie pęknięć, uzupełnianie ubytków drewna, ewentualne flekowanie i rekonstrukcje. Uzupełnienie ubytków zaprawy. Przygotowanie podłoża pod złocenia i srebrzenia. Uzupełnienie i zabezpieczenie złocen i srebrzeń. Zabezpieczenie oryginalnej

warstwy malarskiej. Uzupełnienie ubytków warstwy malarskiej. Zabezpieczenie polichromii. Montaż elementów ołtarza In situ.

Obrazy olejne na płótnie: demontaż obrazów z ołtarza. Oddzielenie mechaniczne obrazów od drewnianego podłoża/krosien. Oczyszczenie lic i odwroci. Konsolidację. Reperacje lokalne płóciennych podobraz. Dublaż krajek, ewentualny dublaż całych obrazów. Uzupełnienie ubytków zaprawy. Montaż obrazów na nowych krosnach/drewnianych podłożach. Zabezpieczenie pierwotnej warstwy malarskiej. Uzupełnienie warstwy malarskiej. Zabezpieczenie końcowe warstwy malarskiej. Montaż obrazów w konstrukcji ołtarza In situ.

Aplikacja metalowa: demontaż na czas dalszych prac, oczyszczenie, polerowanie, zabezpieczenie antykorozyjne. Montaż aplikacji do obiektu.

III. OPIS

Powstanie parafii w Łowcach sięga XV wieku. Jej powstanie przypisywane jest Spytkowi Tarnowskiemu, właścicielowi Jarosławia. Druga świątynia była wybudowana w 1540 roku. W 1618 r. Właścicielką Łowiec zostaje Anna Ostrogska, która istniejącą parafię znosi i przekazuje Towarzystwu Jezusowemu w Jarosławiu. Po kasacie jezuitów parafia w końcu XVIII wieku zostaje odnowiona, kościół poświęcony w 1744 roku pod wezwaniem św. Marcina i Jana Chrzciciela i użytkowany przez parafian do końca XIX wieku. Była to drewniana świątynia, zlokalizowana mniej więcej w tym samym miejscu co obecnie, jednak w innym układzie względem stron świata. Ze względu na bardzo zły stan techniczny starego kościoła, po zbiórce funduszy przystąpiono do budowy nowej świątyni w 1901 roku, która istnieje w tej samej bryle do dziś. W 1909 roku nową świątynię konsekrowano. Świątynię zbudował ks. proboszcz Rudolf Beneszek z ofiar oraz środków własnych. Budowę kończył w 1902 roku nowy proboszcz Jan Kudła. Autorami projektu byli architekci Jabłoński i Zawadzki. Kościół murowany trzynawowy. Nawa główna kościoła pokryta jest dachówką, boczne zaś blachą. W roku 1952 kościół z zewnątrz został otynkowany, a w 1965 roku pokrycie prezbiterium wykonane pierwotnie z dachówki zmieniono na blachę ocynkowaną. We wnętrzu kościoła w 1924 r. wykonana została polichromia, którą odnowiono w 1955 roku, a w 1985 r. wykonano nową polichromię, której autorem był Jakubczyk. Generalny remont wnętrza kościoła wraz z nową polichromią wykonano w 1998 roku, dzięki ogromnej ofiarności parafian jako wotum na Jubileuszowy Rok 2000. Wykonał ją artysta malarz Jerzy Zatorski z Ropczyc. Wyposażenie wnętrza stanowią oryginalne stalle z 1904 roku i antependium ołtarza głównego oraz pięć ołtarzy z czego dwa są stare.

Ołtarz główny Matki Bożej z Dzieciątkiem Ołtarz w stylu eklektycznym jednoosiowy, pięciopoziomowy. Podstawa ołtarza murowana, osłonięta od lica antependium z płaskorzeźbionym przedstawieniem Ostatniej Wieczerzy w prostej ramie. Po bokach struktura w formie schodkowo ułożonych pilastrów, ozdobionych płycinami. Na podstawie ułożona wysoka predella złożona z dwóch pięter pilastrów ułożonych schodkowo w formie zwielokrotnionych postumentów, również ozdobionych płycinami. W centrum tabernakulum z tronem eucharystycznym, zwieńczone parą klęczących aniołów w długich szatach.

Na mensie dwa bliźniacze relikwiarze w formie ażurowej ramy wokół relikwii, posadowionej na nieregularnym postumencie. W centrum retabulum widnieje obraz Matki Bożej z Dzieciątkiem w srebrnych i złotych aplikacjach, wprawiony w szeroką stopniowaną profilowaną ramę zwieńczoną prostokątnie. Nad nim na osi rzeźbiony kartusz z emblematem Maryjnym. Boki obrazu flankowane są przez stopniowane na zewnątrz monumentalne kolumny i pilastry z korynckimi kapitelami. Retabulum zwieńczone szerokim bogato zdobionym i profilowanym gzymsem w formie antycznego belkowania. Zwieńczenie ołtarza stanowi jednoosiowa nastawa z obrazem Św. Marcina Bpa, oprawionego w aplikację, w profilowanej ramie zwieńczonej łukiem odcinkowym. Po bokach obrazu widnieją pilastry i monumentalne spływy wolutowe, na których końcach ustawione są rzeźby klęczących aniołów, z rękami złożonymi do modlitwy. Nastawa zwieńczona szerokim i profilowanym gzymsem, który zaakcentowany jest na osi nad obrazem płaskorzeźbionym detalem roślinnym i bawolimi rogami. Powyżej zwieńczenie ołtarza z przerywanym odcinkowym gzymsem po bokach, na którym siedzą dwa putta. W centrum na osi płycina z rzeźbą gołębicę na promienistej glorii, a powyżej krzyż.

Ołtarz boczny św. Józefa znajduje się na zakończeniu wschodniej nawy. Ołtarz w stylu eklektycznym jednoosiowy, trzypoziomowy. Podstawa ołtarza murowana, wysunięta mocno do przodu, osłonięta od lica antependium z jednolitą monumentalną płyciną w prostej ramie. Po bokach okładziny z podwójnymi płycinami z detalami roślinno - geometrycznymi. Na mensie ustawione tabernakulum z płaskorzeźbionymi symbolami eucharystycznymi na drzwiczkach i dachem półkolistym krytym dachówką karpiówką. Retabulum jednolite z niedużą predellą, w centrum na osi obraz Świętej Rodziny w zasuwie, zwieńczony łukiem nadwieszonym. W centralnej niszy zamkniętej półkoliście, widnieje rzeźba Józefa z Dzieciątkiem Jezus. Powyżej płaskorzeźbiony monogram Maryjny w promienistej glorii. Boki retabulum zdobią pojedyncze kolumny podpierające niewielkie belkowanie z przerywanym naczółkiem zwieńczenia. Za nimi po bokach uszaki. W zwieńczeniu na osi widnieje płycina z obrazem Św. Mikołaja w stylizowanej ramie z detalem roślinno - geometrycznym.

Ołtarz boczny Najświętszego Serca Pana Jezusa znajduje się na zakończeniu nawy zachodniej. Ołtarz w stylu eklektycznym jednoosiowy, trzypoziomowy. Podstawa ołtarza murowana, wysunięta mocno do przodu, osłonięta od lica antependium z jednolitą monumentalną płyciną w prostej ramie, z dwoma niewielkimi płaskorzeźbionymi detalami w górnych narożnikach. Po bokach okładziny z płycinami i pilastrami. Na podwyższonym cokole predelli ustawione tabernakulum z płaskorzeźbionymi symbolami eucharystycznymi na drzwiczkach, flankowane po bokach kolumnienkami. Retabulum jednolite z niedużą predellą, w centrum na osi obraz Św. Jana Chrzciciela w zasuwie, zwieńczony łukiem nadwieszonym. W centralnej niszy retabulum zamkniętej półkoliście, widnieje obraz Najświętszego Serca Pana Jezusa. Powyżej na osi płaskorzeźbiony monogram IHS w obłokach i promienistej glorii. Boki retabulum zdobią pojedyncze kolumny podpierające niewielkie belkowanie z przerywanym naczółkiem zwieńczenia. Za nimi po bokach uszaki.

W zwieńczeniu na osi widnieje płycina z obrazem w kształcie owalu z namalowanym przedstawieniem Jezusa Dobrego Pasterza z owieczkami w stylizowanej ramie z motywem wici winogronowej.

Ołtarz przyfilarowy Anioła Stróża zlokalizowany przy filarze nawy po zachodniej stronie.

Ołtarz w stylu barokowym, jednoosiowy, trzypoziomowy. Podstawa skrzyniowa drewniana w formie wypukłego u góry brzuśca, zwężającego się ku dołowi. Z tyłu podstawy pilastry. Powyżej retabulum jednolite z predellą. W centralnym polu obraz z wizerunkiem Anioła Stróża, przeprowadzającego dziecko przez kładkę, wprawiony w prostokątną profilowaną ramę. Po bokach widnieją ukośnie ustawione pilastry oraz kolumny spiralnie skręcone, które podpierają belkowanie i półkoliście wyprofilowany gzyms. Zwieńczenie w formie naczółka z podciętymi bokami w formie wolut. W polu płaskorzeźbiony hierogram IHS w obłokach i promienistej glorii. Po bokach na asymetrycznych konsolkach widnieją dwie rzeźby putt.

Ołtarz przyfilarowy Św. Teresy z Lisieux, zlokalizowany przy filarze nawy po wschodniej stronie. Ołtarz w stylu barokowym, jednoosiowy, trzypoziomowy. Podstawa skrzyniowa drewniana w formie wypukłego u góry brzuśca, zwężającego się ku dołowi. Z tyłu podstawy pilastry. Powyżej retabulum jednolite z predellą. W centralnym polu obraz z wizerunkiem Św. Teresy z Lisieux, trzymającej krucyfiks i różę, wprawiony w prostokątną profilowaną zdobioną ornamentem ramę. Po bokach widnieją ukośnie ustawione pilastry oraz kolumny spiralnie skręcone, które podpierają belkowanie i półkoliście wyprofilowany gzyms. Zwieńczenie w formie naczółka z podciętymi bokami w formie wolut. W polu płaskorzeźbiony monogram Maryjny w obłokach i promienistej glorii. Po bokach na asymetrycznych konsolkach widnieją dwa rzeźbione uskrzydłone putta. Górę naczółka wieńczy detal asymetryczny z motywem muszli.

IV. STAN ZACHOWANIA PRZYCZYNY ZNISZCZEŃ

Wyposażenie wnętrza kościoła w Łowcach stanowi kompilację elementów nagromadzonych na przestrzeni wieków od XVIII do XX. Najstarszy jest obraz Matki Bożej z ołtarza głównego, uszaki z ołtarza Najświętszego Serca Pana Jezusa, natomiast najmłodsze są ołtarze w nawach bocznych. Stąd stan zachowania poszczególnych ołtarzy, czy nawet ich elementów składowych jest różny, od dostatecznego do bardzo złego. Podczas pobieżnej analizy stanu zachowania obiektów zaobserwowano licznie występujące w partii bielu poszczególnych elementów struktury żerowiska owadów, a miejscami w przyziemiu wykwyty mikrobiologiczne i zbutwienie drewna. Najbardziej zdegradowane działaniem owadów są elementy wystroju rzeźbiarskiego i snycerskiego, wykonane z miękkiego drewna (przypuszczalnie lipowego), bardzo podatnego na atak makrobiologiczny. Zjawisko to występuje we wszystkich elementach wystroju, zwłaszcza snycerskiego. Widoczne są także uszkodzenia mechaniczne oraz liczne ubytki i braki całych elementów snycerskich, ubytki uszkodzenia mechaniczne polichromii, politur, spowodowane codzienną eksploatacją, itp. Zaobserwowano liczne pęcherze i odspojenia oraz spękania miseczkowate i daszkowate warstw polichromii. Ponieważ cztery ołtarze (główny, Najświętszego Serca Pana Jezusa, św. Józefa i Anioła Stróża) są wtórnie przemalowane kryjącymi matowymi farbami i przezłoczone szlagmetalem i aluminium po całości, niemożliwym jest dokładnie ocenić stan

i zakres występowania pierwotnych polichromii i złocen. Ołtarze te są przemalowane i przezłocone w technikach nieszlachetnych, co znacznie obniżyło ich wartość oraz zatraciło pierwotny, dobrej klasy wygląd. Ołtarz przyfilarowy Św. Teresy z Lisieux jest pokryty lakierobejca, która łuszczy się, pudruje, wygląda bardzo nieestetycznie. Wywiera to niekorzystny wpływ na estetykę całego wnętrza świątyni. Obiekty są zakurzone, zabrudzone woskiem, noszą liczne ślady codziennej eksploatacji w postaci mechanicznych uszkodzeń warstw polichromii i złocen. Obrazy w ołtarzach znajdują się również w różnym stopniu zachowania, noszą ślady niestabilnych warunków i dużej amplitudy wilgotności powietrza. Zaobserwowano odbicie się krosien na licu, deformacje płócien w tondach, są one silnie pofałdowane, odspojenie płótna od podłoża, przetarcia po szynach w obrazach, które są w zasuwach, ponad to wszystkie obrazy pokrywa gęsta siatka nieregularnych spękań miseczkowatych i daszkowatych w różnym stopniu dezintegracji struktury warstw polichromii. Ponad to w wielu przypadkach warstwa malarska utraciła przyczepność do podłoża i łuszczy się, pudruje. Zastosowanie w kolejnych renowacjach coraz gorszych jakościowo materiałów i technologii, doprowadziło do znacznego obniżenia wartości obiektów oraz zatracenia ich pierwotnego wyglądu. Stan zachowania rzeźb w ołtarzach oceniono jako dostateczny. Drewno nosi bardzo liczne ślady obecności owadów. Zaobserwowano liczne pęcherze i odspojenia oraz spękania miseczkowate i daszkowate warstw polichromii, świadczące o silnie pracującym drewnie na skutek chłonięcia i oddawania pary wodnej z powietrza. Zastosowanie w kolejnych renowacjach coraz gorszych jakościowo materiałów i technologii, doprowadziło do znacznego obniżenia wartości rzeźb oraz zatracenia ich pierwotnego wyglądu. Złocenia i srebrzenia detali snycerskich oraz wystroju rzeźbiarskiego wszystkich ołtarzy wykonane w matowych technikach foliami nieszlachetnych metali zubożają plastyczność form opracowania snycerskiego dzieł sztuki.

V. PROGRAM PRAC

Proponowany program prac powstał na podstawie informacji o obiektach uzyskanych podczas ich wstępnych oględzin. Przedstawiony poniżej program może ulec zmianom w trakcie podjętych prac konserwatorskich, wynikającym z dokładniejszej analizy stanu zachowania obiektów oraz ich potrzeb technicznych i technologicznych, niezbędnych do przeprowadzenia kompleksowych i rzetelnych prac przy substancjach zabytkowych.

1. Wykonanie wstępnej dokumentacji fotograficznej i opisowej ilustrującej stan zachowania obiektu przed przystąpieniem do prac konserwatorskich.
2. Wykonanie odkrywek sondażowych na wszystkich ołtarzach (szczególnie tych przemalowanych), określenie zakresu występowania i techniki wykonania złocen oraz dekoracji malarskiej struktury, obrazów i rzeźb. Konsultacja z WUOZ w celu ustalenia dokładnego dalszego postępowania mającego za zadanie uszlachetnić wyposażenie wnętrza i przywrócić obiektom ich pierwotne walory estetyczne, które zostały utracone w wyniku niewłaściwie prowadzonych uprzednich renowacji.
3. Demontaż wybranych elementów z obiektów (obrazów, rzeźb, ram, itp), zabezpieczenie i przewiezienie do pracowni konserwatorskiej. Demontaż elementów konstrukcyjnych

i snycerskich najbardziej zaatakowanych i zdegradowanych przez owady żerujące w strukturze drewna.

I

OL TARZ GŁÓWNY MATKI BOŻEJ Z DZIECIĄTKIEM

ELEMENTY STRUKTURY, DETALE SNYCERSKIE, RZEŻBY, PŁASKORZEZBA

1. Usunięcie warstw wtórnych zapraw, polichromii i złocień metodami chemicznymi (np. pasty rozpuszczalnikowe, rozpuszczalniki organiczne, jonowe środki powierzchniowoczynne) wspomaganyimi metodami mechanicznymi (skalpele, szpachelki, itp). Zamienne proponuje się zastosowanie metody fizycznej - ablacji laserowej, która zapewnia szybkość i precyzję w usuwaniu wtórnych powłok malarskich, jednocześnie zapewniając czystość prowadzonych prac. Zabiegi powinny poprzedzone być wykonaniem prób, w celu wybrania optymalnej i najmniej inwazyjnej metody dla substancji zabytkowej.
2. Wykonanie dezynfekcji rozpuszczalnikowym 5-7 % roztworem preparatu biobójczego (np. Biotin R w acetonie)
3. Wykonanie dezynsekcji ciekłym preparatem biobójczym (np. Perxil, Xirein).
4. Impregnacja wzmacniająca strukturę drewna elementów uszkodzonych przez żerowanie owadów rozpuszczalnikowym roztworem światłotrwałej żywicy termoplastycznej (np. Paraloid B-72 w toluenie).
5. Naprawy stolarskie, prostowanie wypaczeń, klejenie pęknięć, uzupełnianie ubytków drewna przy użyciu kitów z żywicy epoksydowej z wypełniaczem (np. żywica araldite SV 427 z utwardzaczem HV 427 lub epidian 5 z utwardzaczem PAC, 1:1 z trocinami), jednoskładnikowego kleju poliuretanowego (np. Kleiberit 501), oraz polioctanu winylu (np. Vinavil NPC), w zależności od rodzaju ubytków i uszkodzeń. Ewentualne flekowanie i rekonstrukcje najbardziej zdegradowanych fragmentów drewna rzeźb, detali snycerskich, struktury przy użyciu wysezonowanego drewna tego samego gatunku.
6. Uzupełnienie ubytków zaprawy kitem kredowo-klejowym. Opracowanie faktury kitów.
7. W partiach złożonych i srebrzonych przygotowanie podłoża pod złocenia i srebrzenia w technice na poler i mat.
8. Uzupełnienie złocień i srebrzeń złotem i srebrem płatkowym oraz szlagmetalem.
9. Zabezpieczenie powierzchni złożonych i srebrzonych lakierem rozpuszczalnikowym przed utlenianiem i uszkodzeniami mechanicznymi.
10. Zabezpieczenie oryginalnej warstwy malarskiej światłotrwałym werniksem retuszarskim.
11. Uzupełnienie/rekonstrukcja ubytków warstwy malarskiej w technice i technologii odpowiadającej oryginalnej. W przypadku kiedy, w wyniku odkrywek sondażowych, na strukturze stwierdzono występowanie bejcy i politurę w celu jej odtworzenia proponuje się zastosowanie również bejcy, a jako warstwę wykończeniową farby z linii induline firmy Remmers w kolorach odpowiadających oryginałowi. Zapewnią one satynowy połysk przypominający politurę z szelaku. W przypadku kiedy na strukturze stwierdzi się

- występowanie kryjącej warstwy malarskiej, proponuje się zastosowanie farb akrylowych o wysokim współczynniku fotostabilności i odporności na UV (np. Amphibolin firmy Caparol). Proponuje się zastosować graficzną metodę uzupełniania struktury (kreską, kropką, topowaniem, itp), która zapewni jej optyczne rozwibrowanie i będzie wyglądała szlachetnie. Estetyczne rozwiązania należy bezwzględnie uzgodnić komisyjnie z WUOZ.
12. Wykonanie aranżacji warstwy dekoracyjnej malarskiej i pozłotniczej płaskorzeźby z antependium ołtarza w celu scalenia jej estetyki z obiektem. Obecnie jest ona zamalowana wtórnie lakierobejcą, co przekłamuje jej pierwotny charakter, i niekorzystnie wyróżnia ją od estetyki ołtarza.
 13. Zabezpieczenie polichromii werniksem końcowym akrylowym o wysokim współczynniku odporności na działanie UV.
 14. Montaż elementów ołtarza In situ.

OBRAZY OLEJNE NA PŁÓTNIE

1. Oddzielenie mechaniczne obrazów od drewnianego podłoża/krosien.
2. Oczyszczenie odwroci obrazów z zabrudzeń powierzchniowych, spoiw, klejów, itp metodą mechaniczną (np. sztyfty z włókna szklanego, gumy elektryczne, skalpele, odkurzacz, itp.). Zabiegi powinny poprzedzone być wykonaniem prób, w celu wybrania optymalnej i najmniej inwazyjnej metody dla substancji zabytkowej.
3. Oczyszczenie lic obrazów z zabrudzeń powierzchniowych, spoiw, itp metodą chemiczną (np. pasty rozpuszczalnikowe, rozpuszczalniki organiczne, jonowe środki powierzchniowoczystne, mydła konserwatorskie, itp.) wspomaganymi metodami mechanicznymi (waciki, skalpele, itp). Zabiegi powinny poprzedzone być wykonaniem prób, w celu wybrania optymalnej i najmniej inwazyjnej metody dla substancji zabytkowej.
4. Konsolidacja warstwy malarskiej od lica/odwrocia w celu poprawy adhezji do podłoża. Niezbędne jest wykonanie prób na dobór odpowiedniego preparatu, takiego który nie spowoduje zaplamień i będzie dobrze penetrował polichromię, a także zapewni odpowiednią siłę klejącą do podłoża.
5. Reperacje lokalne i prostowanie płócien. Wklejanie łat z płótna na klej na bazie polioctanu winylu. Prasowanie żelazkiem i na stole niskociśnieniowym.
6. Dublaż krajkę, ewentualny dublaż całych obrazów na masę woskowo-żywiczną (np. Beva 371 HV) w zależności od stanu degradacji podobrazy.
7. Uzupełnienie ubytków zaprawy kitem emulsyjnym. Opracowanie faktury kitów do wysokości warstwy malarskiej metodą na mokro i sucho.
8. Montaż obrazów na nowych krosnach/drewnianych podłożach po uprzednim zabezpieczeniu drewn przed działaniem owadów poprzez pomalowanie preparatem biobójczym np. Perxil, Xirein., it.
9. Zabezpieczenie warstwy malarskiej światłotrwałym werniksem retuszarskim (np. firmy Talens lub Restauro).

10. Uzupełnienie warstwy malarskiej metodą retuszu imitacyjnego w obrębie ubytków, z zastosowaniem farb wodnych (akwarele firmy Rembrandt) w podławowaniu oraz żywicznych (restauratorskie farby ketonowe firmy Maimeri) w warstwie wykończeniowej, o wysokim współczynniku fotostabilności i odporności na UV. Nie stosować do punktowań farb olejnych ! Są one niestabilne optycznie.
11. Zabezpieczenie warstwy malarskiej obrazów światłotrwałym akrylowym werniksem końcowym (np. firmy Talens lub Restauro) metodą poprzez powlekanie.
12. Montaż obrazów w konstrukcji ołtarza In situ.

METALOWE APLIKACJE

1. Demontaż elementu na czas dalszych prac.
2. Oczyszczenie i odtłuszczenie powierzchni aplikacji metodą chemiczną, dobraną odpowiednio do rodzaju metalu (mosiądz, srebro).
3. Polerowanie.
4. Zabezpieczenie antykorozyjne powierzchni aplikacji odpowiednio dobranym lakierem o wysokim współczynniku fotostabilności.
5. Montaż aplikacji do obiektu.

II

ÓLTARZ BOCZNY ŚW. JÓZEFA

ELEMENTY STRUKTURY, DETALE SNYCERSKIE, RZEŻBY

1. Usunięcie warstw wtórnych zapraw, polichromii i złoceń metodami chemicznymi (np. pasty rozpuszczalnikowe, rozpuszczalniki organiczne, jonowe środki powierzchniowoczynne) wspomagany metodami mechanicznymi (skalpele, szpachelki, itp). Zamiennie proponuje się zastosowanie metody fizycznej - ablacji laserowej, która zapewnia szybkość i precyzję w usuwaniu wtórnych powłok malarskich, jednocześnie zapewniając czystość prowadzonych prac. Zabiegi powinny poprzedzone być wykonaniem prób, w celu wybrania optymalnej i najmniej inwazyjnej metody dla substancji zabytkowej.
2. Wykonanie dezynfekcji rozpuszczalnikowym 5-7 % roztworem preparatu biobójczego (np. Biotin R w acetonie)
3. Wykonanie dezynsekcji ciekłym preparatem biobójczym (np. Perxil, Xirein).
4. Impregnacja wzmacniająca strukturę drewna elementów uszkodzonych przez żerowanie owadów rozpuszczalnikowym roztworem światłotrwałej żywicy termoplastycznej (np. Paraloid B-72 w toluenie).
5. Naprawy stolarskie, prostowanie wypaczeń, klejenie pęknięć, uzupełnianie ubytków drewna przy użyciu kitów z żywicy epoksydowej z wypełniaczem (np. żywica araldite SV 427 z utwardzaczem HV 427 lub epidian 5 z utwardzaczem PAC, 1:1 z trocinami), jednoskładnikowego kleju poliuretanowego (np. Kleiberit 501), oraz polioctanu winylu (np. Vinavil NPC), w zależności od rodzaju ubytków i uszkodzeń. Ewentualne flekowanie

- i rekonstrukcje najbardziej zdegradowanych fragmentów drewna detali snycerskich, struktury, przy użyciu wysezonowanego drewna tego samego gatunku.
6. Uzupełnienie ubytków zaprawy kitem kredowo-klejowym. Opracowanie faktury kitów.
 7. W partiach złoczonych i srebrzonych przygotowanie podłoża pod złocenia i srebrzenia w technice na poler i mat.
 8. Uzupełnienie złocen i srebrzeń złotem i srebrem płatkowym oraz szlagmetalem.
 9. Zabezpieczenie powierzchni złoczonych i srebrzonych lakierem rozpuszczalnikowym przed utlenianiem i uszkodzeniami mechanicznymi.
 10. Zabezpieczenie oryginalnej warstwy malarskiej światłotrwałym werniksem retuszerskim.
 11. Uzupełnienie/rekonstrukcja ubytków warstwy malarskiej w technice i technologii odpowiadającej oryginalnej. W przypadku kiedy, w wyniku odkrywek sondażowych, na strukturze stwierdzono występowanie bejcy i politury w celu jej odtworzenia proponuje się zastosowanie również bejcy, a jako warstwę wykończeniową farby z linii induline firmy Remmers w kolorach odpowiadających oryginałowi. Zapewnią one satynowy połysk przypominający politurę z szelaku. W przypadku kiedy na strukturze stwierdzi się występowanie kryjącej warstwy malarskiej, proponuje się zastosowanie farb akrylowych o wysokim współczynniku fotostabilności i odporności na UV (np. Amphibolin firmy Caparol). Proponuje się zastosować graficzną metodę uzupełniania struktury (kreską, kropką, topowaniem, itp), która zapewni jej optyczne rozwibrowanie i będzie wyglądała szlachetnie. Estetyczne rozwiązania należy bezwzględnie uzgodnić komisyjnie z WUOZ.
 12. Wykonanie aranżacji warstwy dekoracyjnej malarskiej i pozłotniczej płaskorzeźby z antependium ołtarza w celu scalenia jej estetyki z obiektem. Obecnie jest ona zamalowana wtórnie lakierobejcą, co przekłamuje jej pierwotny charakter, i niekorzystnie wyróżnia ją od estetyki ołtarza.
 13. Zabezpieczenie polichromii werniksem końcowym akrylowym o wysokim współczynniku odporności na działanie UV.
 14. Montaż elementów ołtarza In situ.

OBRAZY OLEJNE NA PŁÓTNIE

1. Oddzielenie mechaniczne obrazów od drewnianego podłoża/krosien.
2. Oczyszczenie odwroci obrazów z zabrudzeń powierzchniowych, spoiw, klejów, itp metodą mechaniczną (np. sztyfty z włókna szklanego, gumy elektryczne, skalpele, odkurzacz, itp.). Zabiegi powinny poprzedzone być wykonaniem prób, w celu wybrania optymalnej i najmniej inwazyjnej metody dla substancji zabytkowej.
3. Oczyszczenie lic obrazów z zabrudzeń powierzchniowych, spoiw, itp metodą chemiczną (np. pasty rozpuszczalnikowe, rozpuszczalniki organiczne, jonowe środki powierzchniowoczynne, mydła konserwatorskie, itp.) wspomaganymi metodami mechanicznymi (waciki, skalpele, itp). Zabiegi powinny poprzedzone być wykonaniem prób, w celu wybrania optymalnej i najmniej inwazyjnej metody dla substancji zabytkowej.

4. Konsolidacja warstwy malarskiej od lica/odwrocia w celu poprawy adhezji do podłoża. Niezbędne jest wykonanie prób na dobór odpowiedniego preparatu, takiego który nie spowoduje zaplamień i będzie dobrze penetrował polichromię, a także zapewni odpowiednią siłę klejącą do podłoża.
5. Reperacje lokalne i prostowanie płócien. Wklejanie łąt z płótna na klej na bazie polioctanu winylu. Prasowanie żelazkiem i na stole niskociśnieniowym.
6. Dublaż krajek, ewentualny dublaż całych obrazów na masę woskowo-żywiczną (np. Beva 371 HV) w zależności od stanu degradacji podobrazii.
7. Uzupełnienie ubytków zaprawy kitem emulsyjnym. Opracowanie faktury kitów do wysokości warstwy malarskiej metodą na mokro i sucho.
8. Montaż obrazów na nowych krosnach/drewnianych podłożach po uprzednim zabezpieczeniu drewn przed działaniem owadów poprzez pomalowanie preparatem biobójczym np. Perxil, Xirein., it.
9. Zabezpieczenie warstwy malarskiej światłotrwałym werniksem retuszerskim (np. firmy Talens lub Restauero).
10. Uzupełnienie warstwy malarskiej metodą retuszu imitacyjnego w obrębie ubytków, z zastosowaniem farb wodnych (akwarele firmy Rembrandt) w podławowaniu oraz żywicznych (restauratorskie farby ketonowe firmy Maimeri) w warstwie wykończeniowej, o wysokim współczynniku fotostabilności i odporności na UV. Nie stosować do punktowań farb olejnych ! Są one niestabilne optycznie.
11. Zabezpieczenie warstwy malarskiej obrazów światłotrwałym akrylowym werniksem końcowym (np. firmy Talens lub Restauero) metodą poprzez powlekanie.
12. Montaż obrazów w konstrukcji ołtarza In situ.

III

ÓŁTARZ BOCZNY NAJŚWIĘTRZEGO SERCA PANA JEZUSA

ELEMENTY STRUKTURY. DETALE SNYCERSKIE

1. Usunięcie warstw wtórnych zapraw, polichromii i złoczeń metodami chemicznymi (np. pasty rozpuszczalnikowe, rozpuszczalniki organiczne, jonowe środki powierzchniowoczynne) wspomaganyimi metodami mechanicznymi (skalpele, szpachelki, itp). Zamiennie proponuje się zastosowanie metody fizycznej - ablacji laserowej, która zapewnia szybkość i precyzję w usuwaniu wtórnych powłok malarskich, jednocześnie zapewniając czystość prowadzonych prac. Zabiegi powinny poprzedzone być wykonaniem prób, w celu wybrania optymalnej i najmniej inwazyjnej metody dla substancji zabytkowej.
2. Wykonanie dezynfekcji rozpuszczalnikowym 5-7 % roztworem preparatu biobójczego (np. Biotin R w acetonie)
3. Wykonanie dezynsekcji ciekłym preparatem biobójczym (np. Perxil, Xirein).

4. Impregnacja wzmacniająca strukturę drewna elementów uszkodzonych przez żerowanie owadów rozpuszczalnikowym roztworem światłotrwałej żywicy termoplastycznej (np. Paraloid B-72 w toluenie).
5. Naprawy stolarskie, prostowanie wypaczeń, klejenie pęknięć, uzupełnianie ubytków drewna przy użyciu kitów z żywicy epoksydowej z wypełniaczem (np. żywica araldite SV 427 z utwardzaczem HV 427 lub epidian 5 z utwardzaczem PAC, 1:1 z trocinami), jednoskładnikowego kleju poliuretanowego (np. Kleiberit 501), oraz polioctanu winylu (np. Vinavil NPC), w zależności od rodzaju ubytków i uszkodzeń. Ewentualne flekowanie i rekonstrukcje najbardziej zdegradowanych fragmentów drewna detali snycerskich, struktury, przy użyciu wysezonowanego drewna tego samego gatunku.
6. Uzupełnienie ubytków zaprawy kitem kredowo-klejowym. Opracowanie faktury kitów.
7. W partiach złożonych i srebrzonych przygotowanie podłoża pod złocenia i srebrzenia w technice na poler i mat.
8. Uzupełnienie złocen i srebrzeń złotem i srebrem płatkowym oraz szlagmetalem.
9. Zabezpieczenie powierzchni złożonych i srebrzonych lakierem rozpuszczalnikowym przed utlenianiem i uszkodzeniami mechanicznymi.
10. Zabezpieczenie oryginalnej warstwy malarskiej światłotrwałym werniksem retuszerskim.
11. Uzupełnienie/rekonstrukcja ubytków warstwy malarskiej w technice i technologii odpowiadającej oryginalnej. W przypadku kiedy, w wyniku odkrywek sondażowych, na strukturze stwierdzono występowanie bejcy i politury w celu jej odtworzenia proponuje się zastosowanie również bejcy, a jako warstwę wykończeniową farby z linii induline firmy Remmers w kolorach odpowiadających oryginałowi. Zapewnią one satynowy połysk przypominający politurę z szelaku. W przypadku kiedy na strukturze stwierdzi się występowanie kryjącej warstwy malarskiej, proponuje się zastosowanie farb akrylowych o wysokim współczynniku fotostabilności i odporności na UV (np. Amphibolin firmy Caparol). Proponuje się zastosować graficzną metodę uzupełniania struktury (kreską, kropką, topowaniem, itp), która zapewni jej optyczne rozwibrowanie i będzie wyglądała szlachetnie. Estetyczne rozwiązania należy bezwzględnie uzgodnić komisyjnie z WUOZ.
12. Zabezpieczenie polichromii werniksem końcowym akrylowym o wysokim współczynniku odporności na działanie UV.
13. Montaż elementów ołtarza In situ.

OBRAZY OLEJNE NA PŁÓTNIE

1. Oddzielenie mechaniczne obrazów od drewnianego podłoża/krosien.
2. Oczyszczenie odwroci obrazów z zabrudzeń powierzchniowych, spoiw, klejów, itp metodą mechaniczną (np. sztyfty z włókna szklanego, gumy elektryczne, skalpele, odkurzacz, itp.). Zabiegi powinny poprzedzone być wykonaniem prób, w celu wybrania optymalnej i najmniej inwazyjnej metody dla substancji zabytkowej.
3. Oczyszczenie lic obrazów z zabrudzeń powierzchniowych, spoiw, itp metodą chemiczną (np. pasty rozpuszczalnikowe, rozpuszczalniki organiczne, jonowe środki powierzchniowoczynne, mydła konserwatorskie, itp.) wspomaganymi metodami

mechanicznymi (waciki, skalpele, itp). Zabiegi powinny poprzedzone być wykonaniem prób, w celu wybrania optymalnej i najmniej inwazyjnej metody dla substancji zabytkowej.

4. Konsolidacja warstwy malarskiej od lica/odwrocia w celu poprawy adhezji do podłoża. Niezbędne jest wykonanie prób na dobór odpowiedniego preparatu, takiego który nie spowoduje zaplamień i będzie dobrze penetrował polichromię, a także zapewni odpowiednią siłę klejącą do podłoża.
5. Reperacje lokalne i prostowanie płócien. Wklejanie łat z płótna na klej na bazie polioctanu winylu. Prasowanie żelazkiem i na stole niskociśnieniowym.
6. Dublaż krajek, ewentualny dublaż całych obrazów na masę woskowo-żywiczną (np. Beva 371 HV) w zależności od stanu degradacji podobrazii.
7. Uzupełnienie ubytków zaprawy kitem emulsyjnym. Opracowanie faktury kitów do wysokości warstwy malarskiej metodą na mokro i sucho.
8. Montaż obrazów na nowych krosnach/drewnianych podłożach po uprzednim zabezpieczeniu drewn przed działaniem owadów poprzez pomalowanie preparatem biobójczym np. Perxil, Xirein., it.
9. Zabezpieczenie warstwy malarskiej światłotrwałym werniksem retuszerskim (np. firmy Talens lub Restauero).
10. Uzupełnienie warstwy malarskiej metodą retuszu imitacyjnego w obrębie ubytków, z zastosowaniem farb wodnych (akwarele firmy Rembrandt) w podlawowaniu oraz żywicznych (restauratorskie farby ketonowe firmy Maimeri) w warstwie wykończeniowej, o wysokim współczynniku fotostabilności i odporności na UV. Nie stosować do punktowań farb olejnych ! Są one niestabilne optycznie.
11. Zabezpieczenie warstwy malarskiej obrazów światłotrwałym akrylowym werniksem końcowym (np. firmy Talens lub Restauero) metodą poprzez powlekanie.
12. Montaż obrazów w konstrukcji ołtarza In situ.

IV

OŁTARZ PRZYFILAROWY ANIOŁA STRÓŻA

ELEMENTY STRUKTURY, DETALE SNYCERSKIE, RZEŻBY

1. Usunięcie warstw wtórnych zapraw, polichromii i złocień metodami chemicznymi (np. pasty rozpuszczalnikowe, rozpuszczalniki organiczne, jonowe środki powierzchniowoczynne) wspomagany metodami mechanicznymi (skalpele, szpachelki, itp). Zamiennie proponuje się zastosowanie metody fizycznej - ablacji laserowej, która zapewnia szybkość i precyzję w usuwaniu wtórnych powłok malarskich, jednocześnie zapewniając czystość prowadzonych prac. Zabiegi powinny poprzedzone być wykonaniem prób, w celu wybrania optymalnej i najmniej inwazyjnej metody dla substancji zabytkowej.

2. Wykonanie dezynfekcji rozpuszczalnikowym 5-7 % roztworem preparatu biobójczego (np. Biotin R w acetonie)
3. Wykonanie dezynsekcji ciekłym preparatem biobójczym (np. Perxil, Xirein).
4. Impregnacja wzmacniająca strukturę drewna elementów uszkodzonych przez żerowanie owadów rozpuszczalnikowym roztworem światłotrwałej żywicy termoplastycznej (np. Paraloid B-72 w toluenie).
5. Naprawy stolarskie, prostowanie wypaczeń, klejenie pęknięć, uzupełnianie ubytków drewna przy użyciu kitów z żywicy epoksydowej z wypełniaczem (np. żywica araldite SV 427 z utwardzaczem HV 427 lub epidian 5 z utwardzaczem PAC, 1:1 z trocinami), jednoskładnikowego kleju poliuretanowego (np. Kleiberit 501), oraz polioctanu winylu (np. Vinavil NPC), w zależności od rodzaju ubytków i uszkodzeń. Ewentualne flekowanie i rekonstrukcje najbardziej zdegradowanych fragmentów drewna detali snycerskich, struktury, przy użyciu wysezonowanego drewna tego samego gatunku.
6. Uzupełnienie ubytków zaprawy kitem kredowo-klejowym. Opracowanie faktury kitów.
7. W partiach złoczonych i srebrzonych przygotowanie podłoża pod złocenia i srebrzenia w technice na poler i mat.
8. Uzupełnienie złocen i srebrzeń złotem i srebrem płatkowym oraz szlagmetalem.
9. Zabezpieczenie powierzchni złoczonych i srebrzonych lakierem rozpuszczalnikowym przed utlenianiem i uszkodzeniami mechanicznymi.
10. Zabezpieczenie oryginalnej warstwy malarskiej światłotrwałym werniksem retuszującym.
11. Uzupełnienie/rekonstrukcja ubytków warstwy malarskiej w technice i technologii odpowiadającej oryginalnej. W przypadku kiedy, w wyniku odkrywek sondażowych, na strukturze stwierdzono występowanie bejcy i politury w celu jej odtworzenia proponuje się zastosowanie również bejcy, a jako warstwę wykończeniową farby z linii induline firmy Remmers w kolorach odpowiadających oryginałowi. Zapewnią one satynowy połysk przypominający politurę z szelaku. W przypadku kiedy na strukturze stwierdzi się występowanie kryjącej warstwy malarskiej, proponuje się zastosowanie farb akrylowych o wysokim współczynniku fotostabilności i odporności na UV (np. Amphibolin firmy Caparol). Proponuje się zastosować graficzną metodę uzupełniania struktury (kreską, kropką, topowaniem, itp), która zapewni jej optyczne rozwibrowanie i będzie wyglądała szlachetnie. Estetyczne rozwiązania należy bezwzględnie uzgodnić komisyjnie z WUOZ.
12. Zabezpieczenie polichromii werniksem końcowym akrylowym o wysokim współczynniku odporności na działanie UV.
13. Montaż elementów ołtarza In situ.

OBRAZY OLEJNE NA PŁÓTNIE

1. Oddzielenie mechaniczne obrazów od drewnianego podłoża/krosien.
2. Oczyszczenie odwroci obrazów z zabrudzeń powierzchniowych, spoiw, klejów, itp metodą mechaniczną (np. sztyfty z włókna szklanego, gumy elektryczne, skalpele, odkurzacz, itp.). Zabiegi powinny poprzedzone być wykonaniem prób, w celu wybrania optymalnej i najmniej inwazyjnej metody dla substancji zabytkowej.

3. Oczyszczenie lic obrazów z zabrudzeń powierzchniowych, spoiw, itp metodą chemiczną (np. pasty rozpuszczalnikowe, rozpuszczalniki organiczne, jonowe środki powierzchniowoczystne, mydła konserwatorskie, itp.) wspomaganyimi metodami mechanicznymi (waciki, skalpele, itp). Zabiegi powinny poprzedzone być wykonaniem prób, w celu wybrania optymalnej i najmniej inwazyjnej metody dla substancji zabytkowej.
4. Konsolidacja warstwy malarskiej od lica/odwrocia w celu poprawy adhezji do podłoża. Niezbędne jest wykonanie prób na dobór odpowiedniego preparatu, takiego który nie spowoduje zaplamień i będzie dobrze penetrował polichromię, a także zapewni odpowiednią siłę klejącą do podłoża.
5. Reperacje lokalne i prostowanie płócien. Wklejanie łąt z płótna na klej na bazie polioctanu winylu. Prasowanie żelazkiem i na stole niskociśnieniowym.
6. Dublaż krajek, ewentualny dublaż całych obrazów na masę woskowo-żywiczną (np. Beva 371 HV) w zależności od stanu degradacji podobrazii.
7. Uzupełnienie ubytków zaprawy kitem emulsyjnym. Opracowanie faktury kitów do wysokości warstwy malarskiej metodą na mokro i sucho.
8. Montaż obrazów na nowych krosnach/drewnianych podłożach po uprzednim zabezpieczeniu drewn przed działaniem owadów poprzez pomalowanie preparatem biobójczym np. Perxil, Xirein., it.
9. Zabezpieczenie warstwy malarskiej światłotrwałym werniksem retuszerskim (np. firmy Talens lub Restauro).
10. Uzupełnienie warstwy malarskiej metodą retuszu imitacyjnego w obrębie ubytków, z zastosowaniem farb wodnych (akwarele firmy Rembrandt) w podlawianiu oraz żywicznych (restauratorskie farby ketonowe firmy Maimeri) w warstwie wykończeniowej, o wysokim współczynniku fotostabilności i odporności na UV. Nie stosować do punktowań farb olejnych ! Są one niestabilne optycznie.
11. Zabezpieczenie warstwy malarskiej obrazów światłotrwałym akrylowym werniksem końcowym (np. firmy Talens lub Restauro) metodą poprzez powlekanie.
12. Montaż obrazów w konstrukcji ołtarza In situ.

V

OŁTARZ PRZYFILAROWY ŚW. TERESY Z LIESIEUX

ELEMENTY STRUKTURY, DETALE SNYCERSKIE, RZEŻBY

1. Usunięcie warstw wtórnych zapraw, polichromii i złocień metodami chemicznymi (np. pasty rozpuszczalnikowe, rozpuszczalniki organiczne, jonowe środki powierzchniowoczystne) wspomaganyimi metodami mechanicznymi (skalpele, szpachelki, itp). Zamiennie proponuje się zastosowanie metody fizycznej - ablacji laserowej, która zapewnia szybkość i precyzję w usuwaniu wtórnych powłok malarskich, jednocześnie zapewniając czystość prowadzonych prac. Zabiegi powinny poprzedzone być

wykonaniem prób, w celu wybrania optymalnej i najmniej inwazyjnej metody dla substancji zabytkowej.

2. Wykonanie dezynfekcji rozpuszczalnikowym 5-7 % roztworem preparatu biobójczego (np. Biotin R w acetonie)
3. Wykonanie dezynsekcji ciekłym preparatem biobójczym (np. Perxil, Xirein).
4. Impregnacja wzmacniająca strukturę drewna elementów uszkodzonych przez żerowanie owadów rozpuszczalnikowym roztworem światłotrwałej żywicy termoplastycznej (np. Paraloid B-72 w toluenie).
5. Naprawy stolarskie, prostowanie wypaczeń, klejenie pęknięć, uzupełnianie ubytków drewna przy użyciu kitów z żywicy epoksydowej z wypełniaczem (np. żywica araldite SV 427 z utwardzaczem HV 427 lub epidian 5 z utwardzaczem PAC, 1:1 z trocinami), jednoskładnikowego kleju poliuretanowego (np. Kleiberit 501), oraz polioctanu winylu (np. Vinavil NPC), w zależności od rodzaju ubytków i uszkodzeń. Ewentualne flekowanie i rekonstrukcje najbardziej zdegradowanych fragmentów drewna detali snycerskich, struktury, przy użyciu wysezonowanego drewna tego samego gatunku.
6. Uzupełnienie ubytków zaprawy kitem kredowo-klejowym. Opracowanie faktury kitów.
7. W partiach złoczonych i srebrzonych przygotowanie podłoża pod złocenia i srebrzenia w technice na poler i mat.
8. Uzupełnienie złocen i srebrzeń złotem i srebrem płatkowym oraz szlagmetalem.
9. Zabezpieczenie powierzchni złoczonych i srebrzonych lakierem rozpuszczalnikowym przed utlenianiem i uszkodzeniami mechanicznymi.
10. Zabezpieczenie oryginalnej warstwy malarskiej światłotrwałym werniksem retuszerskim.
11. Uzupełnienie/rekonstrukcja ubytków warstwy malarskiej w technice i technologii odpowiadającej oryginalnej. W przypadku kiedy, w wyniku odkrywek sondażowych, na strukturze stwierdzono występowanie bejcy i politury w celu jej odtworzenia proponuje się zastosowanie również bejcy, a jako warstwę wykończeniową farby z linii induline firmy Remmers w kolorach odpowiadających oryginałowi. Zapewnią one satynowy połysk przypominający politurę z szelaku. W przypadku kiedy na strukturze stwierdzi się występowanie kryjącej warstwy malarskiej, proponuje się zastosowanie farb akrylowych o wysokim współczynniku fotostabilności i odporności na UV (np. Amphibolin firmy Caparol). Proponuje się zastosować graficzną metodę uzupełniania struktury (kreską, kropką, topowaniem, itp), która zapewni jej optyczne rozwibrowanie i będzie wyglądała szlachetnie. Estetyczne rozwiązania należy bezwzględnie uzgodnić komisyjnie z WUOZ.
12. Zabezpieczenie polichromii werniksem końcowym akrylowym o wysokim współczynniku odporności na działanie UV.
13. Montaż elementów ołtarza In situ.

OBRAZY OLEJNE NA PŁÓTNIE

1. Oddzielenie mechaniczne obrazów od drewnianego podłoża/krosien.
2. Oczyszczenie odwroci obrazów z zabrudzeń powierzchniowych, spoiw, klejów, itp metodą mechaniczną (np. sztyfty z włókna szklanego, gumy elektryczne, skalpele,

odkurzacz, itp.). Zabiegi powinny poprzedzone być wykonaniem prób, w celu wybrania optymalnej i najmniej inwazyjnej metody dla substancji zabytkowej.

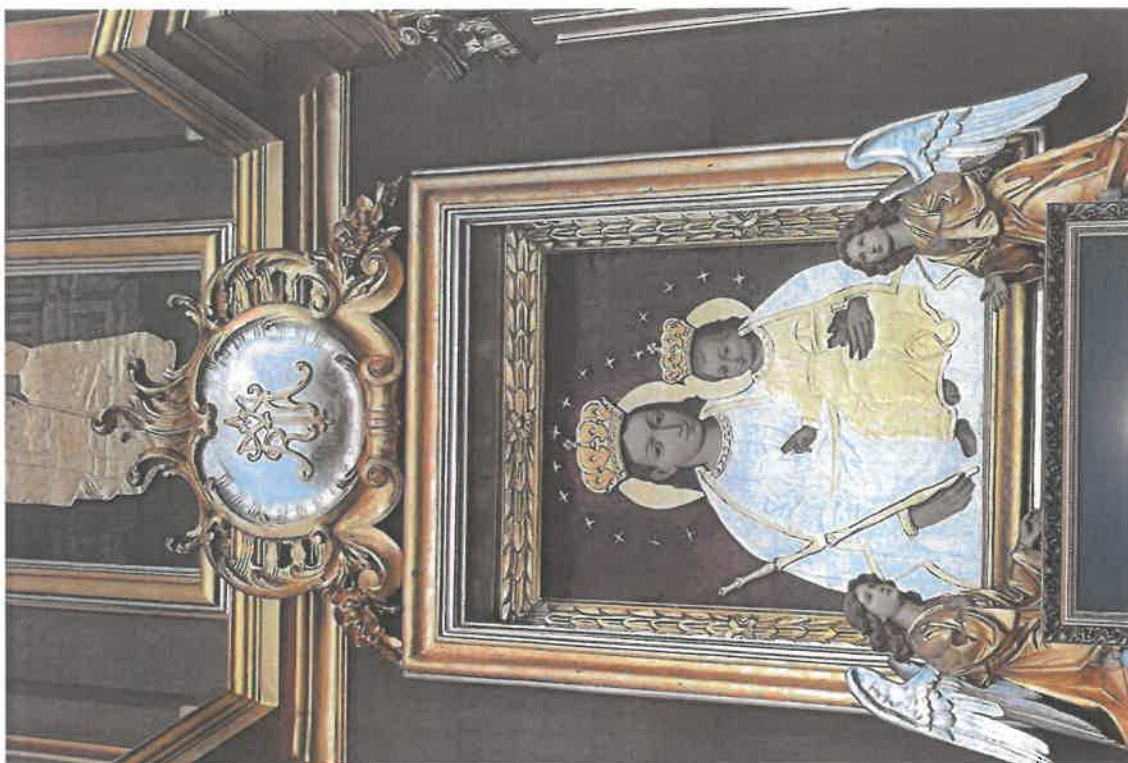
3. Oczyszczenie lic obrazów z zabrudzeń powierzchniowych, spoiw, itp metodą chemiczną (np. pasty rozpuszczalnikowe, rozpuszczalniki organiczne, jonowe środki powierzchniowoczynne, mydła konserwatorskie, itp.) wspomaganymi metodami mechanicznymi (waciki, skalpele, itp). Zabiegi powinny poprzedzone być wykonaniem prób, w celu wybrania optymalnej i najmniej inwazyjnej metody dla substancji zabytkowej.
4. Konsolidacja warstwy malarskiej od lica/odwrocia w celu poprawy adhezji do podłoża. Niezbędne jest wykonanie prób na dobór odpowiedniego preparatu, takiego który nie spowoduje zaplamień i będzie dobrze penetrował polichromię, a także zapewni odpowiednią siłę klejącą do podłoża.
5. Reperacje lokalne i prostowanie płócien. Wklejanie łat z płótna na klej na bazie polioctanu winylu. Prasowanie żelazkiem i na stole niskociśnieniowym.
6. Dublaż krajek, ewentualny dublaż całych obrazów na masę woskowo-żywiczną (np. Beva 371 HV) w zależności od stanu degradacji podobrazii.
7. Uzupełnienie ubytków zaprawy kitem emulsyjnym. Opracowanie faktury kitów do wysokości warstwy malarskiej metodą na mokro i sucho.
8. Montaż obrazów na nowych krosnach/drewnianych podłożach po uprzednim zabezpieczeniu drewn przed działaniem owadów poprzez pomalowanie preparatem biobójczym np. Perxil, Xirein., it.
9. Zabezpieczenie warstwy malarskiej światłotrwałym werniksem retuszerskim (np. firmy Talens lub Restauro).
10. Uzupełnienie warstwy malarskiej metodą retuszu imitacyjnego w obrębie ubytków, z zastosowaniem farb wodnych (akwarele firmy Rembrandt) w podlawowaniu oraz żywicznych (restauratorskie farby ketonowe firmy Maimeri) w warstwie wykończeniowej, o wysokim współczynniku fotostabilności i odporności na UV. Nie stosować do punktowań farb olejnych ! Są one niestabilne optycznie.
11. Zabezpieczenie warstwy malarskiej obrazów światłotrwałym akrylowym werniksem końcowym (np. firmy Talens lub Restauro) metodą poprzez powlekanie.
12. Montaż obrazów w konstrukcji ołtarza In situ.

Sporządzenie powykonawczej dokumentacji konserwatorskiej z przeprowadzonych prac.

KONSERWACJA DZIEŁ SZTUKI
mgr Sandra Benedyk-Dyl
tel. 501 553 171
NIP 6871616121 REGON 180591501
s.benedyk@interia.pl

KATALOG FOTOGRAFII OBRAZUJĄCY STAN ZACHOWANIA OBIEKTÓW

Fot.2 Obraz główny Matki Bożej z Dzieciątkiem z 1728 roku pokryty gęstą siatką splekań miseczkowatych. Złocenia ołtarza wszystkie w technice matowej splaszczają i zubożają formę opracowania snycerskiego.

Fot.1 Widok ogólny ołtarza w prezbiterium z obrazem Matki Bożej z Dzieciątkiem. Wadliwie wykonane i wtórne przernalowania obniżają estetykę obiektu.

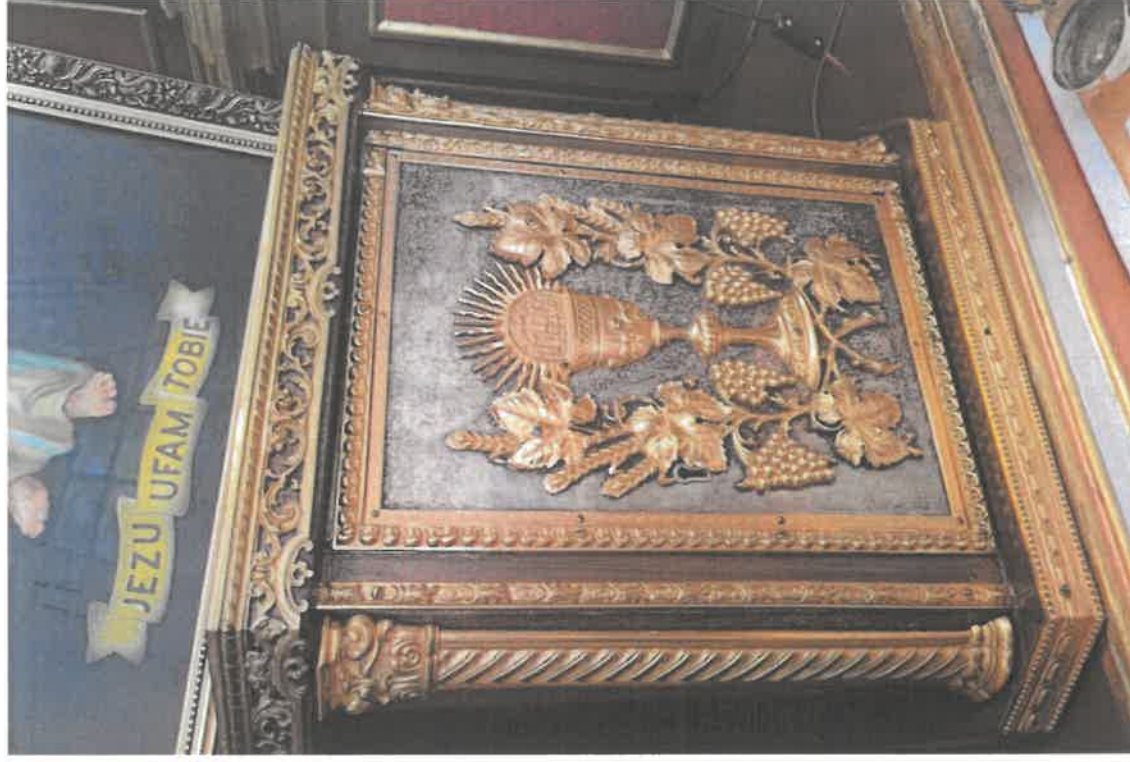
Fot.3 Część predelli ołtarza głównego. Płasko kładziona matowa farba i złocenia czynią obiekt nieestetycznym.

Fot.4 Fragment retabulum ołtarza głównego. Zwraca uwagę nieestetyczna wtórna farba na strukturze, zbyt duża powierzchnia nieszlachetnych złocen i srebrzeń, które splaszają formę opracowania rzeźbiarskiego obiektu.

Fot.5 Płaskorzeźbione antependium, stylem dopasowane do stali w prezbiterium ołtarza. Zaatakowane przez owady zerujące w drewnie.

Fot.6 Tabernakulum ołtarza głównego z wycyzelowanymi metalowymi aplikacjami.

Fot.7 Ołtarz boczny św. Józefa we wschodniej nawie z obrazem Świętej Rodziny w zasuwie. Obrazy pokryte siatką spękan, obraz w zwieńczeniu zdeformowany, pofałdowany. Brak detali snycerskich w antependium.

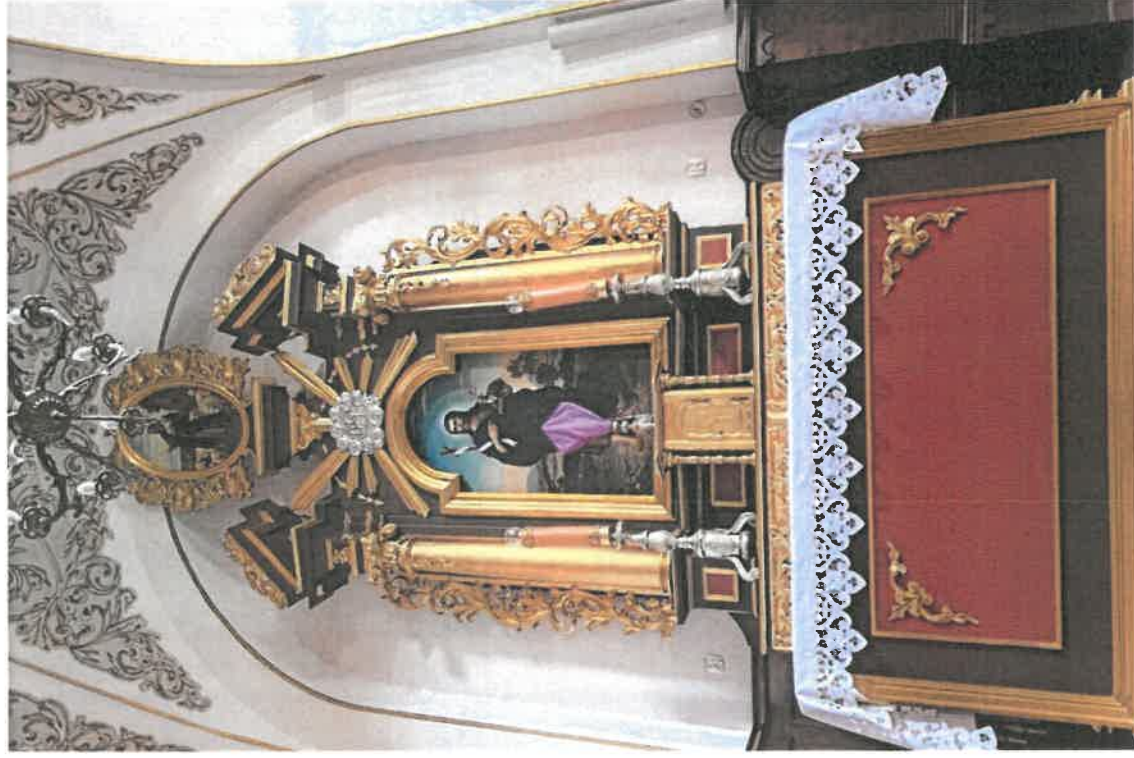
Fot.8 Rzeźba Św. Józefa z Dzieciątkiem w niszy retabulum. Zabrudzenia i nieszlachetne złocenia utrudniają pełny odbiór dzieła

Fot.9 Zwieńczenie ołtarza św. Józefa. Detale wystroju snycerskiego oraz biel desek struktury zniszczone żerowaniem owadów. Pozłota zniszczona i skorodowana.

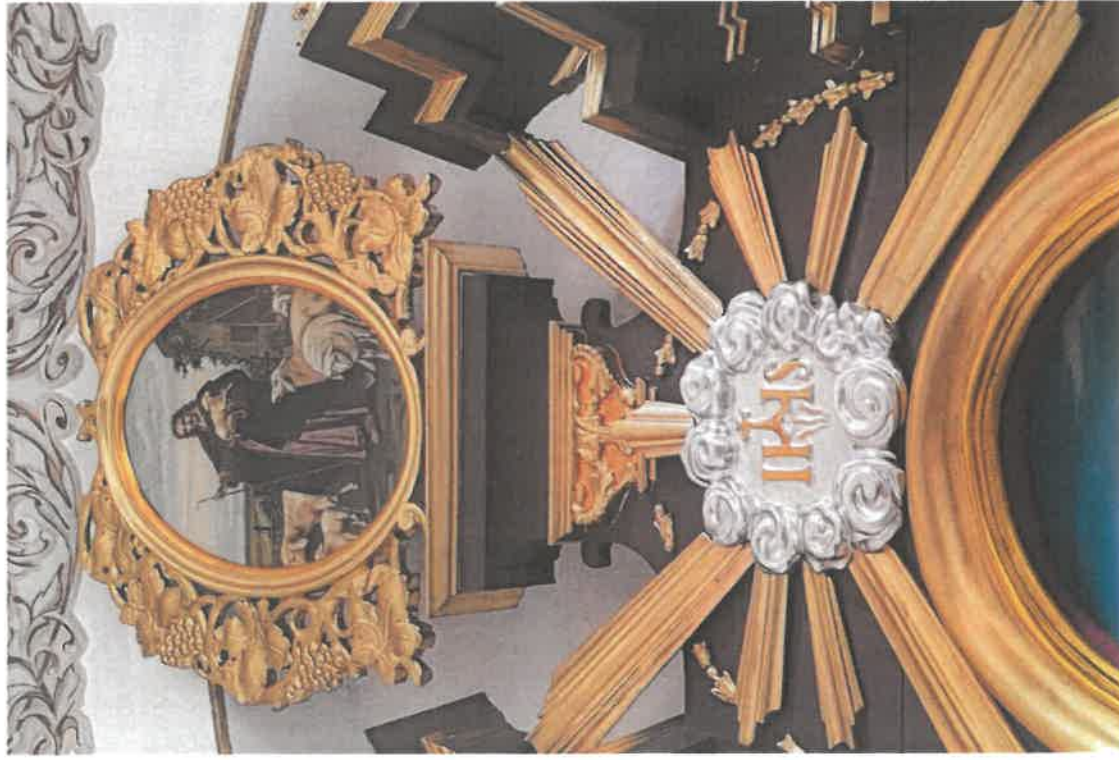
Fot.10 XVIII wieczny uszak wkompiłowany w ołtarz XX wieczny Św. Józefa, wtórnie przezłożony razem z innymi detalami wystroju rzeźbiarskiego za pomocą folii szlagmetal w technice matowej.

Fot.11 Ołtarz NSPJ w nawie zachodniej. Nieestetyczne przemalowania i prześlolenia w nieszlachetnych technikach obniżają wartość dzieła. Obrazy z liczną siatką spękan, zdeformowane i poprzeręciane.

Fot.12 Obraz w zasuwie ołtarza NSPJ pokryty gęstą siatką nieregularnych spękań polichromii i zaprawy. Rama wtórn timerze prześlono szlagmetalem.

Fot.13 Zwińczenie ołtarza NSPJ z obrazem Jezusa Dobrego Pasterza, zwraca uwagę pofałdowanie i zniekształcenie płóciennego podłoża.

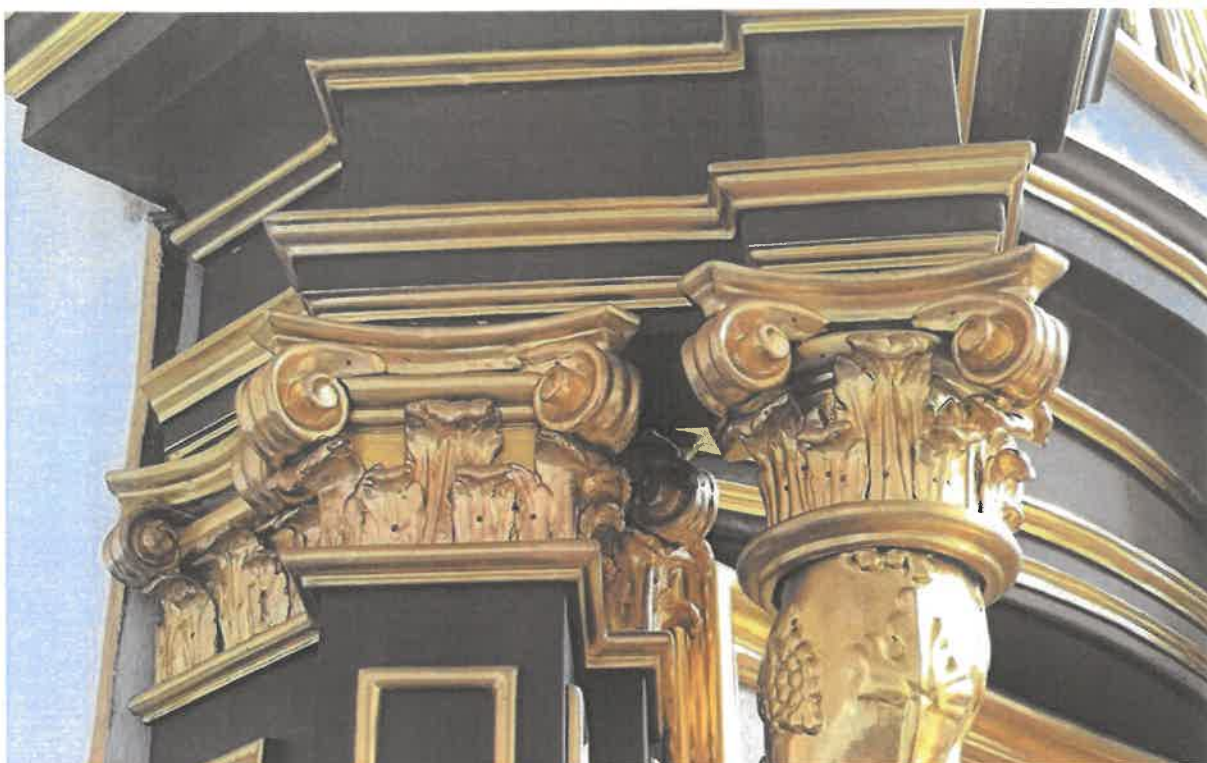
Fot.14 Tabernakulum z ołtarza NSPJ. Farba na strukturze łuszczy się i pęka, złączenia w matowej technice spłaszczają opracowanie snycerskie i obniżają estetykę obiektu.

Fot.15 Ołtarz przyfilarowy Anioła Stróża pokryty wtórną polichromią i złoceniami. Liczne pęcherze, ubytki czynią obiekt nieestetycznym co obniża estetykę wnętrza świątyni.

Fot.16 Obraz XIX wieczny Anioł Stróż z retabulum pokryty gęstą siatką spękan, listwy krosna odbiły się na licu.

Fot.17 Fragment belkowania i kapiteli kolumny i pilastrów ołtarza Anioła Stróża z wtórnymi warstwami pozłoty i polichromii, które spłaszczają i wpływają negatywnie na plastykę detali.

Fot.18 ubytki wtórnych warstw polichromii struktury przyziemia ołtarza Anioła Stróża, spod których prześwituje spodnia warstwa malarska.

Fot.19 Ołtarz przyfilarowy Św. Teresy w Lisieux jako jedyny zachował wystrój malarski struktury zbliżony do oryginału, jest on jednak w bardzo złym stanie technicznym, łuszczy się, pudruje.

Fot.20 Główny obraz ołtarza z wizerunkiem Św. Teresy z Lisieux.

Fot.21 Fragment retabulum i predelli ołtarza Św. Teresy z widocznymi uszkodzeniami malatury na strukturze. Złocenia nieestetyczne, skorodowane, nie podkreślają plastyki form opracowania snycerskiego.

Fot.22 Zwieńczenie ołtarza Św. Teresy. Obiekt silnie zabrudzony, złocenia skorodowane, liczne żerowiska owadów w opracowaniu snycerskim i rzeźbiarskim.

